

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

VIII. De Exceptionibus & Replicationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Denegat iudex si rem terminare quæret sine sola iudicaria.

In his quoque casibus, in quibus libelli est necessaria portio, probè iudex fecerit, si principales personas, vel in subsidium etiam advocatos factum ipsum proponere iusserit, & sine tela iudicaria controversiam terminare tentaverit.

Oblato libello debent reo dari dilationes ad excipiendum, & ad evitandum obscuritatem una materia est uno loco tractanda.

Oblato tamen secundum juris ordinem libello, certæ reo convento indigenda sunt induciæ a, quibus deliberet, cedendum sibi sit, an contendendum: acceptandum, ac recusandus iudex: denique, ut proponat, si quas habet, exceptiones. Quæ propterea comparata sunt, ut si, adversus quos instituantur actiones, defendantur. Harum verò quædam ante litem contestationem opponendæ erunt, quædam verò etiam post contestatam litem. Sed ne, si qui inter has alieni tractatus medii fuerint interdicti, huiusmodi sectio obscuritatem pateat, videamus nunc generaliter de exceptionibus.

DE EXCEPTIONIBVS, ET REPLICATIONIBVS.

TITVLVS VIII.

Quid exceptio, & quod duplex ejus sit species, dilatoria & peremptoria. Et quod dilatorias quædam respiciunt iudicem, quædam alterum, quædam reum, quædam causam.

Exceptio est b actionis vel intentionis exclusio. Exceptionum summa divisio in duo genera deducitur: aut enim sunt dilatorie, aut peremptorie. Dilatorie sunt, quæ rem & iudicium differunt. Harum quædam iudicem personam respiciunt, quædam agentis, quædam rei conventi, quædam verò actionis & causæ qualitatem. Personam iudicis respiciunt, vel quæ illius incompetentiæ arguunt, vel quæ de ipso suspicionem ingerunt, secundum ea, quæ supra suo loco latius exposuimus. Et hæc dilatorias quoque poterunt appellari. Actoris partem illa spectant, quæ illum non legitimam in iudicio standi personam habere demonstrant: quales sunt procuratorie: ut patet, si quis per monachum, aut regularem, aut clericum agere velit. Item si quis ut tutor, vel curator, vel procurator, vel syndicus compareat, & illum tutorem, vel curatorem, vel procuratorem, vel syndicum esse negetur, vel sua non interesse, vel audiri non debere protestetur, & si quæ sunt his similes. Ex persona rei deducuntur: veluti si quis ab eo, qui alienam litem defendit, de iudicio solvendo cautionem postulet, aut si ab alio se spoliatum esse reus conventus coram iudice queratur, & propterea restitutionis beneficium imploret, vel si actorem ex legitima causa domum revocet. Actionem & causam respiciunt, ut cum proponitur de ineptitudine, aut incertitudine libelli, aut de litis pendentia, aut cum nondum diem solutionis venisse prætenditur.

Dilatorias exceptiones proponi debent ante omnem exceptionem, aliquæ amplius opponi non poterunt.

Hæc verò regulariter omnes ante litem contestationem proponi debent: sed quas declinatorias appellavimus, non modo ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem opponere reum oportebit: alioquin si aliam primò proposuerit, cum per hoc in jurisdictionem ejus, coram quo proposuit, confisus esse videatur, ejusdem jurisdictionem serò declinare conabitur.

Dilatorie exceptiones, non declinatorie, regulariter proponuntur ante litem contestatam, quandoque, tamen etiam post.

a Can. iudicia. b offeratur. c. q. 3. b gl. in vers. irritari. c. duobus. d. ex. de iud. gl. si. c. ex parte. ex. de foro comp. c. gl. i. c. ex. de iud. ext. e. d. de excep.

Ergo in initio litis declinatorie opponi debent, & probari: ceteræ post oblatum libellum ante litem contestatam intra terminum à iudice assignatum, quandoque opponi & probari poterunt: Sed & lite contestata quandoque eas opponere licebit, veluti a si qua nuper reo competens extorta fuerit, vel is, qui eam opponere voluerit, postmodum ad suam notitiam pervenisse, iurejurando fidem faciat, vel esset huiusmodi, quæ retroactum processum nullum redderet, ut esset ea, quæ vel mandati, vel jurisdictionis defectum arguit.

Et ex loco, & ex tempore, & ex alii fontibus ducuntur exceptiones.

Ducuntur autem huiusmodi exceptiones non solum ex supra positus causis, sed etiam ex loco, ex tempore, & ex aliis pluribus, ut tam Pontificii, quam Cæsarei juris libris facile est legentibus cognoscere.

Exceptio excommunicationis licet sit dilatoria, tamen potest opponi & ante & post litem contestatam.

His annumeranda est etiam excommunicationis & exceptio, quæ licet & ipsa dilatoria sit, à ceteris tamen dissimilem naturam sortita esse deprehenditur: nec enim post oblatum tantum libellum ante contestatam litem velut cetera, sed in qualibet parte litis opponi poterit, & peremptorio termino ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias præfixo minimè obstante. Quòd est in hac exceptione specialiter observandum, ne quilibet in periculum animæ suæ excommunicato communicare compellatur: quòd si eam reus omiserit, ut actor sumptibus & laboribus fatigetur, in expensis legitimis condemnandus erit.

In opponenda exceptione excommunicationis servanda est certa forma.

Sed cum per malitiam hæc exceptio in iudiciis opponeretur frequentius, Innocentiana constitutione consultius cautum est d, ut certa in ea proponenda forma servari debeat, ut ex ipsius constitutionis tenore facile apparere poterit.

Exceptio excommunicationis potest auctori opponi in prima tantum instantia, non in secunda. Idem de ceteris dilatoriis.

Hæc e autem in prima tantum instantia sibi locum vendicant: quòd si succumbens actor appellaverit prætextu excommunicationis opposita, à prosecutione appellationis minimè excludendus erit: quòd & in ceteris dilatoriis multò magis locum obtinet.

Reus excommunicatus licet convenire non possit, admittitur tamen ad proponendas suas legitimas defensiones.

Reus f autem nullo obstante excommunicationis vinculo, velut rectè convenitur, ita ad legitimas defensiones semper admittitur. Satis enim absurdum esset, si actore impugnanter defensionis copia reo denegaretur, quia sic multoties condemnaretur absolvendus. Reconvictionis tamen potestas eidem minimè permittitur.

Superius dicta de excommunicatione, intelliguntur de majori.

Cæterum g quæ supra de excommunicatione diximus, non de quacunque excommunicatione sunt intelligenda, sed de ea tantum, quæ à perceptione sacramentorum, & à fidelium communione separat, ut etiam ipsa Innocentianæ constitutionis verba demonstrant.

Peremptoria exceptiones sunt, quæ ius actoris perimunt, & servari agentibus obstant.

Peremptorie, seu elisorie exceptiones sunt, quæ in totum jus agentis perimunt h, & semper agentibus obstant: qualis est, doli mali, metus, pacti conventi, solutionis, iurisjurandi, præscriptionis i, transactionis, & rei iudicæ, & si quid contra leges factum esse dicatur.

a C. pastoralis. in fi. ex. eo. ii. b C. exceptionem excommunicationis. ext. eod. c Clem. i. eo. ii. d C. eo. ii. m. 6. e C. sufficavit. ext. eo. f C. cum inter. ext. eod. ii. g C. eo. ii. m. 6. h C. i. de liti. contesta. m. 6. i Can. 2. in fin. 2. q. 6.

Exceptiones peremptoriae litis finitae sunt, quae impediunt litium ingressum, h. d.

Harum quaedam dicuntur peremptoriae litis finitae, quaedam simpliciter peremptoriae. Peremptoriae litis finitae sunt, quae litis impediunt ingressum, & adversus agentem omni tempore opponi possunt: a: qualis est exceptio transactionis, jurisjurandi, & rei iudicatae, quae vel in ipso limine iudicii proponi poterunt. b: Cum enim super negotiis, transactione, iurejurando, & sententia decisis, alia lis inchoata terminata fuerit: valde absolum visum fuit, super eisdem novum assumi debere iudicium, & quasi in infinitum forensia iurgia protrahere. Inde quoque litis finitae exceptiones appellantur, quod, ut aliquis esset finis litium, instituta fuerint. Idem juris est in aliis etiam peremptoriis exceptionibus, quae vulgo manifestae sunt, & notoriae habentur.

Exceptiones peremptoriae proponuntur post litem contestatam ante sententiam, h. d.

Ceteri vero litis contestationem minimè impediunt, atque ante sententiam erunt regulariter proponendae: quas quidem si dolo malo suo tempore in prima instantia reus proponere distulerit, etiam in causa appellationis opponendi sibi facultas denegabitur.

Præiudiciales exceptiones sunt, quae alteri causa præiudicium afferunt, puta exceptio consanguinitatis, causa restitutionis viri, exceptio natalium, petitio hereditatis, h. d.

Sunt etiam quaedam exceptiones, quae præiudiciales appellari possunt, ex eo quod alteri cognitioni præiudicium afferunt: utpotè, si qua mulier Titium in virum petat, qui ad mulieris intentionem elidendam consanguinitatis obijciat exceptionem: ea probata, cum quaestio principalis perimatur, de ipsa est cognoscendum, antequam ad diffinitionis articulum procedatur. Idem d si petenti hereditatem natalium objecta sit exceptio. Cum enim successione causa à causa natalium dependeat, posteriore quoque loco cognoscenda erit.

Spoliatus opponens de spolio in modum exceptionis, non cogitur respondere antequam sit restitutus, h. d.

Sed e & si quaestio spoli in modum exceptionis petitibus objecta fuerit, probationes super spolio primitus erunt audiendae: eo què legitime probato reus non eogetur respondere s positionibus, donec integrè restitutus fuerit.

Non debet iudex in causa super sedere obiente exceptionis spolio, nisi dicatur factum ab alio, & hoc in civilibus: in criminalibus verò potest etiam obijci de spolio à tertio facto, si quis dicatur, vel res sua substantia, vel majori parte spoliatus: nec agens super rebus Ecclesiasticis potest opponi exceptio spolis rerum privatarum, vel contra, h. d.

Sed quia huiusmodi exceptionem nunquam in iudiciis calumniosè propositam causas Ecclesiasticas contingebat impedire, & per interpositas appellaciones principalis causae cognitionem perimere: consultissime Innocentiana & constitutione decretum fuit, uti in civilibus negotiis spoliacionis objectu ab alio, quam ab actore facta, iudex in causa principali procedere non postponat. In criminalibus verò etiam à tertio spoliatus fuerit, dum tamen, vel tota sua substantia, vel majori parte ipsius se per violentiam privatum affirmet, objecta exceptio processum differet, poenis statutis, si eandem intra certa tempora non probaverit obijciens: eo quoque salubriter adiecto b, ut rerum privatarum spoliatio, agenti super Ecclesiasticis, vel ex contrario, non opponatur.

Accusato excipiens de spolio à tertio facto, debet indulgeri tempus, intra quod restitutionem petat, & causam si potest finiat: quo elapso, non obstante tali exceptione, accusari poterit, h. d.

a C. 1. de litu. concess. in 6. b C. 2. 3. 9. 6. c C. literas tuas. ex. de rest. spol. d C. pe. ex. de ord. cog. e C. si. ex. de ord. cog. f positionibus. melius. g C. 1. de rest. spol. in 6. h C. 1. 5. fin.

Inter scholares a olim dubitari contigit, si spoliatus à tertio contra suum accusatorem de spolio excipiat, an ei tempus indulgeri debeat, infra quod restitutionem imploret, ne forte sic existens omnem accusationem eludat: & id aequitati & iuri satis consonum visum fuit. Unde si infra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam, cum posset, ad finem non perduxerit, non obstante exceptione spoli, deinceps accusari poterit.

Exceptiones contra testes, peremptoriae naturam sapient, nisi ante sententiam proponenda, h. d.

Sunt & aliae exceptiones, quas proprie neque dilatorias, neque peremptorias appellaveris: cuiusmodi sunt, quae adversus productos testes opponuntur, utpotè b, si quis Maxium examinatum, infamem, excommunicatum, vel aliam criminofum esse dicat. Quae tamen cum ad peremptoriae naturam accedere videantur, ipsae quoque ante sententiam proponendae erunt.

Penis differentiam, utrum testis obijciatur crimen, de quo magis quam alias fuerit convictus: vel obijciatur crimen, de quo non quicquam confessus & convictus fuit, h. d.

Multum tamen interest, an per exceptionem tantum testibus opponatur crimina, de quibus nunquam accusati fuerint: an verò ea, de quibus alias convicti, vel confessi fuerunt. Primo enim casu e obiectum criminum probatio antea exhibenda erit, quam casu per sententiam terminetur: & si convicti vel confessi fuerint, ordinaria cessante poena, sufficere, quod à petibenda testimonio repellantur, praesertim cum obiectum criminis minimè causam contingat. Posteriore verò, cum non sit cuiquam contra alios credendum, nisi se prius probaverit innocentem, à ferendo testimonio penitus repelli poterunt.

Opponens exceptionem, quae adversus opponentes opponitur, nihil agit, & hoc, si proprio nomine excipiat: sicut si nomine sui Ecclesiae, h. d.

Cavebit autem reus, ne quam contra adversarium suum exceptionem portigat, cuius ipse nexibus implicetur: cum scire debeat, nullum hanc esse iuris effectum habituram: veluti d si plura beneficia possidet de eadem pluralitate adversus alium excipiat: vel si perjurium e aut excommunicationem is obijciat, qui petierit, vel Ecclesiastica sententia innotatus fuerit. Hoc tamen ita accipiendum est, cum proprio nomine conventus excipit f: ceterum si suam defendas Ecclesiam, tales exceptiones opposuerit, audiendus es, nec quod opponens eidem sit obnoxius, replicari poterit.

Qui excipit, non confitetur agentis intentionem, & potest quibus etiam contrarias exceptiones opponere: & si iudex non admittat, potest appellari, & iudex pariter, h. d.

Postremo sciendum est, eum, qui excipit f, non propterea agentis intentionem confiteri illum videtur, cum eidem non solum unam, sed etiam plures, quam contrarias, proponere liceat. quae si legitime fuerint, & iudex non admiserit, reo quidem per appellacionis remedium succurretur, & iudex ipse meritis poenis coercendus erit.

Adversus exceptiones dantur replicationes, h. d.

Dantur g adversus exceptiones replicationes: de quibus multis agere supervacuum esset, cum instituta sint ad similitudinem exceptionum quae adversus actiones opponuntur: de quibus si quis plenius velit intelligere, ex his, quae superius diffusè de exceptionibus posuimus, mutari poterit.

a C. 1. 5. s. ult. autem. de rest. spol. in 6. b C. presertim. ubi. ex. de rest. c C. 1. ex. eod. tit. d C. cum. Ecclesia. ex. eod. tit. e gl. in c. presertim. & c. restitutum. ex. de rest. f Cap. de. Et filia. ex. eod. de except. g C. cum. venerabilis. ex. eod. de. exceptionem. de regul. jur. in 6.

